

Predgovor

Kolonizacija Crnogoraca u Vojvodinu predstavlja jedan od najvećih migratornih procesa u hiljadugodišnjoj istoriji Crne Gore. Za relativno kratko vrijeme, u procesu dvije kolonizacije, nakon dva svjetska rata, značajan dio ukupnog stanovništva Crne Gore preseljen je u jednu potpuno novu i drugačiju sredinu, đe je prirodno prepušten integrisanju u društvene i ekonomske tokove, ali i neizbježnoj asimilaciji.

Ovaj fenomen, budući da je crnogorski narod živio u različitim državnim zajednicama od kraja Prvog svjetskog rata, pa sve do maja 2006. godine, nikada nije posmatran sa naučne strane, jer se radilo o fenomenu unutrašnjih migracija, te je zbog toga svaki napor, uložen u pravcu prikupljanja građe o crnogorskim kolonistima u Vojvodini, od neprocjenjive vrijednosti. Upravo ta činjenica daje posebno veliki značaj najnovijem radu Nenada Stevovića, posvećenom dolasku Crnogoraca na područje Bajmoka, odnosno Rate, široj društveno - istorijskoj analizi procesa stvaranja, razvoja i opstanka u različitim okolnostima prve, svojevremeno najveće crnogorske kolonije u Vojvodini.

Nažalost, do sada se malo pažnje posvećivalo dugoj istoriji migracija iz Crne Gore, kao visokomigratorne mediteranske zemlje, kao i mnogim značajnim procesima preseljavanja crnogorskog etnosa još od vremena odlazaka prema Pulji i uopšte italijanskoj obali, preko raseljavanja širom Dalmacije, Istre, šireg područja Bosne i Hercegovine, Srbije, Makedonije pa sve do Bugarske. Mnoge od brojnih kolonija, manjih i većih, danas su u potpunosti nestale. O nekima, kao na primjer o onoj na jugu Italije, svjedoče samo još rijetki natpisi na kamenim pločama ili ostaci tipičnih crnogorskih prezimena u Trstu, na ševeru Italije.

S druge strane, u procesima traženja sebe i svog identiteta, na kraju XX i početku XXI vijeka, Crna Gora, crnogorske institucije i

istorijografija u cjelini, bili su malo posvećeni projektima koji su se bavili migracijama, posebno istorijskim. Dolazim do zaključka da je, u nacionalnoj politici, stalno promicao onaj dio koji bi se mogao definisati kao integrativni pristup i težnja ka jedinstvenom bistvovanju matice i cjelokupnog iseljništva, posebno kada je riječ o tzv. „starom iseljništvu”, bilo da se radi o ostacima kolonija porijeklom iz Crne Gore na prostoru jugoistočne Evrope, ili o ostacima prvih iseljničkih zajednica u Ševernoj i Južnoj Americi, pa i u drugim djelovima svijeta. Sav taj posao je bio prepušten pojedincima koji su, uz nedovoljnu institucionalnu podršku, snalazeći na razne načine, golim entuzijazmom razotkrili mnoge, do tada potpuno nepoznate, činjenice vezane za crnogorsko iseljništvo.

Projekti, kao što je „Rata – crnogorska kolonija u Vojvodini”, su sporna koja nedostaje između nauke i praktičnog rada sa iseljništvom, sve do trenutka kada se steknu politički i ekonomski uslovi koji bi vodili procesu remontenegrizacije u onim krajevima đe kolonije još uvijek egzistiraju sa osnovnim identitetskim karakteristikama zemlje porijekla. Upravo ovako detaljni radovi predstavljaju najbolju osnovu za započinjanje pomenutih procesa.

Nenad Stevović, dokazano najbolji i najprepoznatljiviji poznavalac, ne samo istorijskih već i aktuelnih tokova koji se tiču crnogorske zajednice u Vojvodini i Srbiji, spriječio je od zaborava Ratu i dao gotovo idealan metodološki model sličnim istraživanjima, čiji je krajnji cilj davanje smjernica za unaprijeđenje saradnje zemlje porijekla sa onim djelovima iseljništva koji su sačuvali nacionalni identitet u specifičnim uslovima kolonija.

Gordan Stojović